

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XXXI. Arbitros affectibus liberos in pacis tractatione eligendos esse.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

dæmone, Cardinales cum Morione pinguntur, omnis Episcoporum ornatus in lebe decoquitur, Imperator, & Reges Principesque humistrati Babylo-
nicam meretricem adorant, Parmensis Princeps post mortem in theatrum producitur, Induciæ Belgicæ cum Regis Catholici effigie videntur, Griphus Aquiligranum, Duram, Wesaliam subigit, Mulhemium euertit, Induciæ moriuntur ante diem, Hispani, & Archidux ridetur, Spinola septicipitem bestiam apocalypticam inequitat, terribilis prouinciis Iuliacensibus imminet, Colonia turris Babylonica ædificatur, Serenissimus Dux Neoburgicus prostratus diabolum in pontifice adorat, omnia quæ odium, inuidiam, contemptum Catholicorum parere valent, per varias Chartas afferuntur, nullius nisi Hollandorum, & fœderatorum nomen intactum manet. Iudicium de Imperio Romano, de mundo vniuerso damnatæ Chartæ euulgant, à Chartis maledictis nemo est immunis, quia iam audaciæ, maledicentiæ, improbitati præmium est, licentia allicitur, Calumniatores precio emuntur, & gaudent illi, qui leones præferunt, humili læsisse veneno, occultos morsus figere, quia si odia proficantur, & ingenue sint inimici, maiore potentia victi, & vindictam perderent, & fidem. Hæc igitur pugna audacia, nouatrix curiositas, infamatrix impudentia frenanda est, si pacis speciem aliquam inducere, imo si de pace tractationem aggredi volumus.

CAPUT XXXI.

Arbitros affectibus liberos in pacis tractatione eligendos esse.

Ad pacem
solent adbi-
beri media-
tores.

§. 1. Propius paci accedimus, quam vtinam comprehendamus, de pacificatoribus agendum est, videmus enim in ciuilibus contentionibus, aut bellis externis interponi pacis auctores, qui neutri parti sint addicti. Et sane pacis tractatio melius per alienos transigitur. Cum enim ira, atque odij passionibus liberi sint, quas inter eos, qui mutua bella gesserunt, damna, iniuriæque exasperant, sola ratione, atque æquitate rem æstimant, in concordiam proueniunt, quia discordiæ causas procul habent. Nimirum sane sæpe euentus docuit, pacificos sermones, & fœderum contrahendorum ergo institutos congressus, atrocioris belli initia fecisse; & spem pacis irritam, acuisse odia, quod maxime fieri consuevit, cum ad pacem faciendam, qui hostiles adhuc animos gerunt, in mutua colloquia veniunt, ibi enim omnia suspecta sunt; leue verbum, facilis gestus, ordo confidendi pacem turbat, suspiciosum animal homo cuncta in deterius rapit, cum animum hostilem esse præsumit, ipse aspectus, atque collocutio inimici ægrum animum percellit, & necdum sopitos suscitatur ignes. Per internuncios itaque agere de pace politici præcipiunt, aut arbitris cum plena potestate negotium committere. Ad arbitros autem in causa religionis perpetuo contra hæreticos à Catholicis appellatum est, hoc nisi fiat, finem controuersiarum nullum video. Qui vero vel arbitros recusant, vel iudicium, de causa sua diffidunt. Se quidem iudice victore est, qui iudicem nullum admittit, verum ita vincere, & in sua causa iudicem esse, omnium iudicio, est causa cadere.

Quales
arbitri.

§. 2. Quos vero arbitros, quos iudices nominas? Quos sine verecundia reicere non poteris. Quos si reieceris, victum te conscientia arguet, iudices autem deus, qui neutrius partis beneficia vel habeat, vel sperent, iudices quos supra metus, & affectiones humanas Deus collocauit, iudices causæ gnaros, & æquitatis tenacissimos,

Fortes & tenaces propostis viros,
Quos non ardor ciuium praua iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida.

Tales, inquam, pro iustitia, pro religione alacres moti, contra quos si exceperis, causam prodideris.

Quinam igitur seu arbitri, seu iudices tanti, & tales?

Sunt Collegia SS. Patrum, Cœcilia Confessorum, & Martyrum præcorum. Quos de religione præclare meritos, pietati sue immortuos, pro veritate vel suprema supplicia passos, vel ad patiendum profero paratos, quorum fuit tam diuina in docendo sinceritas, vt nec totius mundi pecio veritatem celare, nec fidem suam dissimulare voluerint, quorum fuit metus expertus constantia, vt nullis minis, nulla rerum iactura, nulla tormentorum atrocitate propostis à falsitate exagitanda, atque eliminanda adduci potuerint. Hos testes adeo sanctos, iudices tam incorruptos qui recusat, suo iam iudicio se condemnatum profuturum. Hoc igitur statuo; iudices illos nec actori, nec reo esse recusandos.

§. 4. Alterum et dabunt ipsi mihi aduersarij. Non posse se quempiam nominare, cuius iudicio stare velint. Aut sane si ita volunt, age dum, id quod velle se asserunt, fiat, nominent, cuius iudicio stare audeant, nominent, sed alium, non se ipse quisque.

In sacra scriptura legimus. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam*, Genes. 15. 6. Roman. 4. 3. Galat. 3. 6. Huius interpretatio varia est. Quidam sic interpretantur. *Imputatum est illi opus*, seu id credere ad iustitiam, quod Deus ita acceptauit, quasi totā legem impleisset. Ita Bertius, alij. Quidam; *imputatum est illi Christi meritum ad iustitiam*, alij; *Imputata est illi Dei essentialis iustitia ad iustitiam*, alij; *Imputatus est illi habitus fidei ad iustitiam*, alij; *Imputata est illi sola fides ad iustitiam*, ita vt nulla operum merita in iustificationem venerint, alij; *Imputata est illi fides ad iustitiam*, vt ne opera quidem fuerint condicio sine qua non. Atque hi interpretes ita inter se dissentiunt, vt se mutuo tanquam hæreticos Atheos, Socinianos, Antichristianos infestent.

Omnes scripturam, scripturæque sensum, verbaque, & Analogiam fidei à se se stare asserunt, alios non intelligere sensum Spiritus sancti, aut deprauare. Necdum paci datum est initium. Iudicem nemo admittit, nisi hominem quem suæ sectæ nouit obligatum, auctoritatem suis erroribus, nisi igitur ætatem in litibus conterere volunt, arbitros quarant sine affectibus sincere iudicatos.

§. 5. Procedat Episcopus Hipponensis & Paulum exponat, & dissentientes conciliet. *Que fides, nisi quam definiuit alio loco Apostolus plenissime dicens: Neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quæ per dilectionem operatur?* Veniat ille, & doceat, fidem non solam esse iustitiam, sed fundamentum, atque initium iustificandi, à fide incipit homo, inquit, sed quia & demones credunt, necesse est addere spem & caritatem, Serm. 16. de verbis Apostoli, & Serm. 22. de verbis Apostoli, *Domus Dei credendo fundatur, sperando erigitur, diligendo perficitur*. Veniat Augustini Magister Ambrosius Serm. 29. in Psal. 118. *Fides principium Christiani, plenitudo iustitia est*. Veniat ex Aegypto Cyrillus, l. 4. in Ioan. c. 9. *Iamua, & via in vitam fides erit*.

Fidem perire non posse, iustitiam nullis sceleribus interire docent Calviniani, negant Lutherani. Quid de scripturis digladiantur, quas alij negant, alij euertunt, neutri credunt? Priscos audiant, audiant à sanctis Martyribus sententiam, discant à vetere Ecclesia veritatem. Videant se errare Calvinista, longe abire à sensu verbi, legant contra se, *Orthodoxum consensum Ecclesia in hac doctrina*, à Petro Bertio Calvinistarum disertissimo productum l. de Sæctorum perseverantia, &c. pagin. 89. Ibi Ignatius

Aduersarij
de suis no-
minare ar-
bitros non
debent.

Arbitri
pus esse.

Caluini-
hæretici

Idem am-
plius ostenditur.

Sancti
tamus
lege dis-
sed de in-
pretatione
bus hun-
ni.

tium, Irenæum, Clementem, Alexandrinum, Origenem, Tertullianum, Theodoretum, Cyprianum, Athanasium, Basilium, Gregorium Nazianzenum, Ambrosium, Chrysostomum, Hieronymum, Augustinum, Prosperum Aquitanum, Gregorium, Bernardum, Acta Scholæ Parisiensis Anno 1354. Addit his testes etiam hereticos. Hæc contra suos rigidos Hollandos, & Bemenses Bertius mollior Calvinista, qui si eadem ratione cætera doctrinæ capita examinet, interpretationes nouitias ad veterum sententias exigat, recta via ad orthodoxam fidem incedet.

Christum
necit, qui
iudicio
veteris Ec-
clesiæ rec-
dit.

Hæc si considerent, facile perperam iudicata rescindunt, & suas interpretationes habebunt suspectas: si enim intelligant hanc Ecclesiæ Christi perperam fuisse doctrinam, neque tam infelicitè vnam cum ea actum, quæ semper ista in ea lecti habuerit, (verba sunt Bertij) quæ poterit esse tam arrogantia pertinax, ut iudicet totam hæc tenus Ecclesiam, scripturam sine veritelligentia legisse, se vero solos ea donatos scientia, quæ hæc tenus orbi incognita fuerit?

§. 7. Hanc igitur dingimus præscriptionem: Si Iesus Christus Apostolos misit ad prædicandum, alios non esse recipiendos prædicatores, quam quos Christus instituit, quia nec alius patrem nouit, nisi filius, & cui filius reuelauit, nec alius videtur reuelasse (scripturæ interpretationem) quam Apostolis, quos misit ad prædicandum, utique quod illis reuelauit. Quid autem prædicauerit, id est, quid illis Christus reuelauerit, & hic præscribam non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando, tam viuæ, quod aiunt voce, quam per Epistolas postea. Si hæc ita sunt, constat proinde omnem doctrinam, quæcum illis Ecclesiis Apostolicis matricibus, & originalibus fidei confiscentur, veritati deputandam, id sine dubio tenentem, quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo suscepit: reliquam vero omnem doctrinam de mendacio præiudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiæ, & Apostolorum, & Christi, & Dei. Hæc Tert. de præscript. aduersus hæreticos cap. 21. Qui igitur aliam verborum dominicorum, & prædicationis Apostolicæ sententiam, interpretationi matricum & originalium Ecclesiæ contrariam superinducet, doctrinam de mendacio præiudicatam adducit. Qui Ecclesias illas arbitras suæ interpretationis reculat, veritatem Apostolorum, & Christi & Dei repudiat.

Calumnia
hæreticorum.

§. 8. Nos vero ad Dei iudicium appellamus, inquit, humana arbitria non moramur, immota veritas est, quæ canonicis scripturis continetur, eam nos amplectimur, iudicia hominum sæpe sunt inique fauentium, sæpe maligne inuidentium, sæpe deceptorum, semper mutabilium, nunquam infallibilium. Dei tribunal appellamus; Dei verbum sequimur, nefas est, sententia numinis deserta, quasi dubia, veritatem à creatura petere, post Dei enunciatum, qui infallibiliter verus est, qui immutabiliter bonus est, arbitrium ad humanum tribunal deferre sacrilegium est. Ibi enim frequenter veritatem, vel affectus, vel ignoratio opprimunt, & innocentiam destitutam imperiosa damnat nequitia. In ius vocare Deum, plus quam sacrilegium est. Non igitur de nostris interpretationibus iudicare debet Ecclesiæ.

Sancti iudicamus de
lege diuina
sed de inter-
pretationi-
bus huma-
na.

Iure optimo ista dicuntur, sed magna iniuria est, cum in nos retorquetur, quasi tam barbaræ quicquam insanæ sit, ut nesciat, Deum immutabiliter bonum, & verum esse, hominum iudicia vel ignorantia fallacia, vel improbitate iniuriola esse. Et si hac quidem in re dubium esse potuisset, id atrocissimam illorum calumnia exemisset.

Quis enim à cælesti tribunali, ad hominum censuras appellauit? quis effata Dei ad trutinam creatæ intelligentiæ examinauit? Non igitur de veritate diuinæ legis, de quâ qui dubitat, infidelis, qui examinat sacrilegus est. Illa sine controuersia no-

bis est sancta, sine examinatione probata: Hominum cogitationes in iudicium adducimus, quid illi de lege diuina doceant, exquirimus, non legis, sed factorum, & dictorum iudices.

Quis status
controuer-
sia.

§. 9. Grauis est aduersariorum accusatio, sed quæ multum habeat contumeliæ, nihil rationis, quæ etiam indecora censetur in ipsorum conuentibus, ab Orthodoxis vero ita confutata atque conuicta, ut perditæ causæ iudicium sit, ad veterum præsidiorum ruinas confugere & exoletas nugas recantare. Status nostræ causæ est.

Non ille: Vtrum scriptura vera sit? Sed, Vtrum quod Nouatores dicunt, id etiam dixerit scriptura. Vtrum id scriptura dicat, quod eam dixisse ante annos centum nemo credidit? An nullam Ecclesiam olim Spiritus sanctus respexerit, ut in eam, quam Nouatores iactant, veritatem duceret? An Christus interim, dum apostataret Lutherus, & Calvinus, voluerit Ecclesias omnes scripturas aliter intelligere, aliter credere? Interdum alia pro fide fideles mori, quam ipse per se, & Apostolos, prædicasset, & scripseret? An in scripturæ interpretatione tot, & tanta, tam diuersis locis, & linguis variæ Ecclesiæ, tam ætati Apostolorum vicina, tot martyrum sanguine veritatem testata, non modo errauerint, sed in vnam etiam fidem, in eandem scripturæ intellectionem errauerint? Error vero tam diu regnauerit? An apud Nouatores interpretatio scripturæ tam varians, lectio tam multiplex, versiones tot capitum discrepantes in vnam veritatem conspirent, & ex quo angulo inter tam vastas tenebras lumen veritatis emiceret.

Quis adeo iuris, & moris ignarus est, ut nesciat apud Iudicem cum disceptatio infirmatur, non examinari legum æquitatem, nec hoc agi, ut leges euertantur, sed ut ex legum præscripto controuersiæ decidantur?

Multis, & annosis litibus Germania laborat, & atteritur, atque in numerosa legum congerie nunquam deest iniquitati ad euertendam iustitiam prætextus, raro etiam iustæ causæ celer exitus, & indecennis victoria. Atqui in hac tanta iudiciorum difficultate, tarditate, varietate, quis est qui leges accuset? ius vitatum aboleri suadeat? omnes se lege teneantur, totum iuris apparatus in rem suam venire contendunt. Nec priuati modo, & qui iure in urbem extrahuntur, sed multo etiam magis rerum domini, qui iurifconsultorum, & consiliariorum agminibus obsidentur. Pluribus illi litibus implicantur, quo melioribus aduersum lites instructi sunt. Hæc vero tantaira, tanta certaminum violentia, tanta ingeniorum calliditate peraguntur, ut in bella, & cædes frequenter exeant ciuiles de iure concertationes. De iure Ditionum Iuliacensium lis ingens hodierna die pendet, libri vtrinque editi sunt. Tres nobilissimi principes in solidum singuli hæreditatem vindicant, in solidum cæteros excludunt. Quid faciendum hoc loco sit prudens nemo dubitat, cauendum est bellum, neque enim eo lis sopietur, quandoquidem qui prælio succubuerit non iure se, verum viribus, aut stratagemate superatum dicet. Litium vero finis esse non potest, nisi legitimi iudicis auctoritate decernatur, quid iubeant leges. Mentem tot legum, & constitutionum, ille explicando sententiam suam, ostendet, controuersiam, quam legum multitudo intricauit, suo iudicio diimet. Eius arbitrium qui recularint, suæ causæ diffidunt, & vana est vtrinque legum iactatio, si anima legis, hoc est, cognitoris sententia fugitur. Eodem est, sed plenior iure nostræ disceptationis conditio. Legem Dei immutabilem, verbum æternæ veritatis, sententiam Domini nusquam secum pugnantem in medio ponimus.

In foro de
sensu legis
agitur.

Quomodo
finiuntur
lites ciuiles.

Legi adden-
da est sen-
tentia iu-
dicis.

Eam secundum nos pronunciare singuli dicimus, aduersarios eadem damnatos asserimus, in eodem clamore iam annos prope centum persistimus. Singulis annis noui exsurgunt competitores, & sibi intelligentiam scripturarum, & veritatis vindicias arrogant, vt toties nobis fidei possessio vindicanda sit, quoties noua concussione tartareus prado, immisilis fanaticis ingenijs, eam aut turbat, aut inuadit. Hinc non est difficile nosse, a quo sit scripturae vera intellectio. Ab illo scilicet, qui non modo, inani voce contendit, se mentem scripturae tenere, sed etiam iure confertum manus venit. Nec modo dicit, mea est veritas, sed in iudicem etiam compromittit. Imo iam olim iudicatum esse demonstrat. Si fundum a vicino postules, ac dicas.

Nemo sibi
iudex.

Legemus est, quem tu possides fundus. Ille vero respondeat: Haudquaquam, lex enim, quam producis, fundum tibi non addicit, sed eum mihi confirmat, aut sane, si ita tibi videtur, iudicio experiamur. Ambula in ius. Tu vero pergas, legem solus intelligo, lege meus est fundus, iudicem repudio, tu fundo cedito. Quis te ferret in fundis, in agellis, in stillicidijs, tam importune iniuriosum? In salutis negotio tamen, in summa rerum hoc valere desideras, vt tibi iudicium in omnes interpretes sumas, tua interpretatio sit *ἀντιπροσώπων*, & omnis censura expers. Insuper etiam calumniari innocentes, quos cum vides a tuis delirijs ad veteres Ecclesiae patres, & iudices appellare fingis infando mendacio. Nos diuinam veritatem humanis arbitrijs subicere, Deum in ius vocare. Ego vero ita concludo.

Lutherani
non possunt
esse iudices
Caluinista-
rum.

§. 10. Cum de scripturae diuinae interpretatione controuertitur, bonae conscientiae est, ad veteres patres, & concilia appellare, professes autem nequitiae est, sibi soli inniti. Cum autem nec Caluinistas iudices admittant Lutherani, & Caluinista indignos iudicio censant Lutheranos: non potest haec causa, nisi ad veteres patres referri, ex antiquorum scriptorum monumentis cognosci, ex conciliorum Ecclesiae iudicijs definiri. Quis enim iudicabit? Indignos Lutheranos iudicat Ioann. Franciscus Aftaspis contra Pouchenium pro Ioanne Palmerio, pag. 263. Neque enim etiam si pusillanimitas fuerit, & meretriciosus Melanchthon, neque si sententiam mutarit, neque si qui ipsius Collega, atque discipuli isti Vbiqvarius in VVittenbergensi Schola aliquandiu resisterunt (ne hoc nouo dogmate Ecclesias Saxonicas infamarent) ideo nullae sunt istorum inter se pugna, & rixa, qui indigni redduntur, vt de pace inter Ecclesias Germanicas sancienda soli deliberent, vel de aliorum dissensionibus soli iudicium sibi & damnationem arrogant. Quomodo enim qui suas contentiones compestere nequeunt, aliorum dissidijs medebuntur? Quomodo, qui tanta inter se animositate, asperitateque conuictorum conflantur? Ad alios de rebus grauioribus dissentientes, ad concordiam adducendos, nedum damnandos fuerint idonei? Quibus singulis haud immerito, immo opportunissime vulgatum illud prouerbum obici potest; Medice cura te ipsum: & Tolle priuistrabem ex oculo tuo, hypocrita, quam ex alienis oculis festucam euellere coneris. Quod si iure merito Palmerius, ob turpes ingratitude notis indignos censet Lutheranos, qui soli pro tribunali sedeant, ad omnes Ecclesias iudicandas, vt ipse Palmerius ait, & probat Aftaspis. Iure enim ipso infames, & paterna hereditatis indigni, pronunciantur, inquit, qui se erga parentes tam ingratos exhibuerint, vt vel atrocem, & indecentem illis contumeliam ingesserint, vel contra eos calumniatores existerint, vel eos denique publico iudicio infamarint, ita Nouell. Iustin. iii. §. Iustas. At Lutherani, inquit, pagin. 270. sunt merito inter ingratos, & infames recensendi, qui illis indignitates suis praeceptoribus (Melanchthoni & alijs) irrogant. Parentum autem loco praeceptores, atque doctores (praesertim Theologos, qui nos spiritualiter in Christo generant) colendos, non modo verbum Dei do-

Lutherani
infames ob
ingratitude-
nem.

cet, sed & prophetarum Philosophia: Si Lutherani ob contemptum Melanchthonis iudicio Caluinistarum sunt infames, nec ad iudicium admittendi, quid in vniuersum omnibus Nouatoribus fieri, qui non vnius homuncionis meticolosi, & versipellis contemptu deliquerunt, sed totam antiquitatem, Ecclesiarum Magistros, orbis Episcopos, martyrum exercitus, omnium praeceptores, voce, scriptis, conciliabulis, iudiciisque infamant? Verum hac omitto, vnde me illorum importunitas, abduxit, redeo, iterumque moneo; pestilentissimam esse imposturam, diabolicam calumniam, qua imperitorum animas in nassa sua detinent, cum nos idcirco, quia de scripturae interpretatione ad patres Ecclesiae Magistros appellamus, criminantur, a verbo Dei ad hominum iudicia confugere, scripturas humano arbitrio iudicandas subicere. Nos enim, si quis vnum iota, aut vnum apicem de verbis Domini demutarit, mutilarit, si ad illa addiderit, anathema ei dicemus. De intellectu dumtaxat inquirimus. Dixit Dominus: Hoc est corpus meum. Nos, quod dixit ipse, hoc intelligimus, hoc credimus. Nempe: hoc esse Christi corpus. Caluiniani, Hoc, quod corpus suum, dixit Dominus, negant esse corpus CHRISTI, figuram, siue symbolum corporis asserunt. Nos dicimus, esse corpus, quod pro nobis traditum, & sanguinem pro nobis effusum: Figuras & symbola scimus non esse precia nostra redemptionis. Illi pergunt, ac perseuerant figuras Domini testamentum affingere. Quis finis contendendi? Audiamus iudices incorruptos, de causa nota, de reis non notis sincere pronunciantes, iudices, inquam, non qui cognoscere, & pronunciare studeant, Verene Dominus dixerit: Hoc est corpus meum: In hoc enim se nobiscum sentire protestantur. Sed id quod controuersum est, definiant: Nos, an illi verissima Domini verba recte intelligamus? Quod si stare aliorum iudicio recusant, id ingenue faciant, calumnia abstineant. Non enim nos verbum Dei iudicamus, sed eorum versiones, interpretationes, deprauationes, delirationes ad veteris Ecclesiae tribus citamus, hic gradum figimus, hic vincimus, quia vadimonium deserunt, quia calumnia congressum fugiunt, & examen errorum suorum respuunt, conscientiae suae testimonio conuicti.

Calumnia
Nouatorum.

CAPVT XXXII.

Interim, dum de pace tractatur, mendacia,
& calumnias Praedicatorum esse
coercendas.

§. 1. Res omnino necessaria, & digna principum curis est, calumniantium coercitio. Neque enim solum paci reducenda venena illa linguarum obfistunt, sed pacis tractationem inchoatam etiam abruptunt, nec raro pacem ipsam bene compositam, confirmatamque pessundant. Merito itaq; Anno 1613. in comitijs Ratisbonensibus Principes, ac status Orthodoxi insanam conuictandi, calumniandi; licentiam, qua causam desperatam praedicatorum natio tuetur, inter caetera grauiamina Caesareae Maiestatii propulerunt. Postquam enim confessionem Augustanam annihilari sensim, & tanta religionum diuersitate penitus tandem deperdi demonstrassent, atq; omnes videti in religionis Catholicae perniciem conspirasse.

Tandem subiungunt: Ipsam calumniandi, & criminandi licentia adeo in suggestu alterius partis iam inualuisse, vt nec Romanam Pontificem, longe melius de ipsis, & vniuerso Imperio, vel proximo Hungarici belli tempore promeritum, esse calumniis proscindere dubitent. De Catholicis Principibus quid fiat, &

Pradicantes
maiores.